

ks. Jan Dyduch

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Geneza utworzenia Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Z okazji pierwszej inauguracji roku akademickiego na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie Ojciec Święty Benedykt XVI napisał:

Wyrażam radość, że właśnie dzisiaj, 16 października, wypełnia się pragnienie moje i mojego poprzednika Sługi Bożego Jana Pawła II: ma miejsce pierwsza, uroczysta inauguracja roku akademickiego na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II¹.

Trzeba przyjąć, że jeden z najbliższych współpracowników błogosławionego Jana Pawła II, kard. Joseph Ratzinger znalazł jego zamiar dotyczący krakowskiej uczelni teologicznej. Nic więc dziwnego, że jako papież Benedykt XVI, następca Jana Pawła II, zrealizował to pragnienie. W jego realizacji uczestniczyli Wielki Kanclerz uczelni krakowskiej – kard. Stanisław Dziwisz, jej władze oraz cała wspólnota akademicka.

Jan Paweł II inspiratorem utworzenia Uniwersytetu

Przedmiotem wielkiej troski kard. Karola Wojtyły jako arcybiskupa krakowskiego była krakowska uczelnia teologiczna. On chronił ją przed prześladowaniem i dbał o jej rozwój. Dzięki niemu Uczelnia ta przetrwała i ustawicznie się rozwijała². 16 października 1978 roku kard. K. Wojtyła

¹ List do kard. S. Dziwisza, 16 X 2009, Archiwum UPJPII.

² Por. J. Dyduch, *Troska kardynała Karola Wojtyły o Wydział Teologiczny w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia”, R. 26, 1994, s. 295–313.

został wybrany pasterzem Kościoła powszechnego. Tym samym zakończył się okres krakowski jego opieki nad krakowską uczelnią teologiczną, ale nie zakończyła się troska o nią. Można powiedzieć, że rozpoczął się okres nowej, jeszcze skuteczniejszej i o większych rozmiarach opieki nad tą Uczelnią i zainteresowania papieża Jana Pawła II jej sprawami. Wyrazem tego były spotkania ze wspólnotą akademicką Uczelni podczas pielgrzymek do ojczyzny, a także w Rzymie przy różnych okazjach. Były orędzia wysyłane na inaugurację roku akademickiego, przemówienia wygłaszane w takich czy innych okolicznościach. Można mówić o ustawicznym kontakcie Jana Pawła II z krakowską Uczelnią³.

Już podczas I pielgrzymki do ojczyzny Jan Paweł II spotkał się z pracownikami Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie dnia 9 czerwca 1979 roku. W przemówieniu wygłoszonym z tej okazji podkreślił:

Z tego, co powiedziałem, wynika, że rzeczywistością jest Papieski Wydział Teologiczny, a prócz tego jest projekt, który w nim tkwi. Reszta zależy w znacznej mierze od tego, w jaki sposób Uczelnia sama, Kościół Krakowski, jego widzialna głowa będą ten projekt rozwijać i realizować⁴.

Słowa te stwierdzają, że w Papieskim Wydziale Teologicznym istnieją możliwości dalszego rozwoju, których realizacja zależy przede wszystkim od wspólnoty akademickiej. Przywołaną wypowiedź można także postrzeżać jako zachętę i wezwanie do dalszego rozwoju.

Patrząc już z pewnego dystansu czasowego, można dostrzec, że wypowiedź Papieża stała się bodźcem dla ówczesnej kadry akademickiej, władz Uczelni do troski o jej rozwój, o zintensyfikowanie pracy naukowo-dydaktycznej, do powiększania kwalifikacji naukowych i liczby pracowników. Ten dynamiczny rozwój doprowadził do ważnej decyzji Jana Pawła II, wyrażonej w motu proprio *Beata Hedvigis* z 8 grudnia 1981 roku, ustanawiającego Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie⁵. W dokumencie Papież napisał:

Mając przeto na uwadze przysły rozwój Uczelni [...] ustanawiamy [...] i erygujemy mocą tego pisma i powagą naszą apostołską Papieską Akademię w Krakowie, przyznając jej prawa, honory, przywileje i obowiązki, jakie w całym katolickim świecie przysługują tego rodzaju uczelniom i powierzamy ją opiece Archidiecezji Krakowskiej⁶.

³ Por. tenże, *Papież Jan Paweł II – protektor Papieskiej Akademii Teologicznej*, [w:] *Symposium naukowe z okazji 15-lecia pontyfikatu Jana Pawła II*, red. J. Szczurek i R. Zawadzki, Kraków 1994, s. 107–121.

⁴ Jan Paweł II, *Przemówienie 9 VI 1979*, „Notificationes”, R. 117, 1979, s. 234–236.

⁵ „Notificationes”, R. 120, 1982, s. 65–70.

⁶ Tamże, s. 70.

Dokument papieski erygujący Papieską Akademię jest nie tylko zakończeniem pewnego etapu rozwoju krakowskiej Uczelni teologicznej, ale i rozpoczęciem nowego. Wyraźnie mówi Papież o przyznaniu Akademii uprawnień i zadań, które wieńczą jej dotychczasowy rozwój. Podkreśla także potrzebę jej przyszłego rozwoju, stąd można śmiało powiedzieć, że dokument ten rozpoczyna kolejny etap rozwoju Akademii wiodący do utworzenia Uniwersytetu⁷.

Drodze tej nadal patronuje Jan Paweł II, który śledzi dalsze losy Papieskiej Akademii i wspiera ją w wieloraki sposób. Tym bardziej, że jest ona w dalszym ciągu przedmiotem ataków komunistycznych władz państwowych w Polsce. Po bardzo krótkim okresie przerwy w atakach na Uczelnię krakowską, bowiem reżim komunistyczny był zajęty rozprawą z opozycją polityczną zgromadzoną w ruchu „Solidarność”, na nowo wszczęto jej prześladowania. Ich przejawem było choćby, wręcz maniakalne skreślanie przez cenzurę państwową nazwy „Papieska Akademia w Krakowie” i brak jakiegokolwiek uznania. W tej sytuacji każdy gest, każda wypowiedź Papieża miała swoje znaczenie. Wśród tychże warto przywołać orędzie na inaugurację roku akademickiego 1983/1984, w którym napisał: „Dlatego też wyrażam gorące życzenie, by Akademia nabrała pełnego obywatelstwa w świadomości i życiu Ojczyzny”⁸. Niezwykle wymowne było wydarzenie z II pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny. W dniu 22 czerwca 1983 roku otrzymał doktorat honoris causa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Było to w godzinach przedpołudniowych. Wieczorem tego samego dnia Papież spotkał się ze wspólnotą Papieskiej Akademii Teologicznej. Powiedział wówczas:

Bardzo dziękuję za zaproszenie i spotkanie. Myślę, że nie mogło go zbraknąć w dniu, który rozpoczął się od spotkania z Uniwersytetem Jagiellońskim. I w tym spotkaniu z Uniwersytetem Wydział Teologiczny stale był obecny, bo chodziło o wymiar sześciu wieków. Równocześnie formalnie był nieobecny. Dlatego też to spotkanie popołudniowe jest nieodzowne, ażeby potwierdzić obecność, owszem, żeby potwierdzić nową jakość obecności prastarej uczelni krakowskiej w środowisku uniwersyteckim Krakowa⁹.

Jan Paweł II wielokrotnie podkreślał rolę i znaczenie Papieskiej Uczelni teologicznej w Krakowie, zaznaczając, iż jest potrzebna Kościołowi i Polsce.

⁷ Por. J. Dyduch, *Papieska uczelnia w Krakowie. Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, [w:] *Testi Joannis Pauli II*, red. S. Kopersek, Kraków 2009, s. 517.

⁸ Archiwum UPJPII.

⁹ „Notificationes”, R. 121, 1983, s. 260.

Znamienna jest jego wypowiedź skierowana do biskupów Polski południowej podczas spotkania w Rzymie z okazji *visitatio ad limina*:

Wyrażam radość, że Uczelnia Krakowska (dziś jako Papieska Akademia Teologiczna) może w dalszym ciągu służyć Kościołowi i społeczeństwu w Polsce... Wszystkim, którzy przykładali – i nadal przykładają – rękę do tego doniosłego dzieła, wyrażam głęboką wdzięczność. Równocześnie zaś kładę sprawę Krakowskiej Akademii na sercu wszystkich moich braci w biskupstwie.... Jesteśmy rzecznikami słusznej i doniosłej sprawy. Rzec by można jednej z tych, które stanowią o polskiej racji stanu¹⁰.

Zaliczenie traktowania Papieskiej Akademii do spraw stanowiących o polskiej racji stanu, a więc najwyższej wagi, było mocnym argumentem nie tylko dla biskupów, nie mogło ono także nie odbić się echem w sferach rządowych PRL. Dopomogły także spotkania Papieża z przedstawicielami władz polskich, jak również wysiłki i zabiegi władz kościelnych w Polsce oraz władz Akademii. Tymi trudnymi negocjacjami między państwem a Kościołem ze strony kościelnej kierował kard. Franciszek Macharski i rektor – prof. Marian Jaworski. Zostały one uwieńczone uznaniem przez państwo wszystkich uczelni papieskich w Polsce i uzyskaniem przez nie osobowości prawnej na forum cywilnym. Dokonało się to poprzez ustawę sejmową z 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła w Polsce¹¹, oraz przez wynikającą z niej umowę między Rządem Polskim a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez Państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie¹². W ten sposób odchodząca w przeszłość PRL i jej parlament uznał obywatelstwo Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie i innych uczelni kościelnych w Polsce. Był to – można powiedzieć – swoisty „łabędzi śpiew”.

Radość z tego wydarzenia wyraził Jan Paweł II w depeszy nadesłanej na inaugurację roku akademickiego 1989/1990:

Przy tej okazji pragnę dać wyraz mojej głębokiej radości, że tegoroczna inauguracja odbywa się w warunkach pełnego uznania ze strony władz państwowych akademickiego charakteru wyższych uczelni papieskich w Polsce. Ta nowa sytuacja stwarza dla Akademii korzystne perspektywy rozwoju w służbie nauce, Kościołowi i Narodowi¹³.

¹⁰ *Przemówienie 12 XI 1987*, AAS, 1988, vol. 80, s. 639–640.

¹¹ „Dziennik Ustaw PRL”, 23 V 1989, nr 29, poz. 154, s. 457–470.

¹² „Monitor Polski”, 1989, nr 22, poz. 174, s. 372–375.

¹³ Archiwum UPJPII.

Z tych możliwości dalszego rozwoju umiejętnie i skutecznie skorzystała wspólnota Papieskiej Akademii.

Troska Wielkiego Kanclerza i wspólnoty akademickiej o rozwój Uczelni

Z pewnością decydującym elementem w procesie zmierzającym do uznania PAT przez władze państwowe były spokojne, systematyczne i zdecydowane działania Jana Pawła II, był prowadzony trudny dialog polskich, a w szczególności krakowskich władz kościelnych z władzami państwowymi, ale także nieodzowne były fakty wskazujące na ustawiczny rozwój Uczelni. Powiększała się liczba i kwalifikacje pracowników naukowych, rosła liczba studentów. Uczelnię opuszczało coraz liczniejsze grono absolwentów ze stopniami akademickimi. Stopniowo powiększono zaplecze materialne, gromadzono coraz liczniejsze zbiory biblioteczne.

Niezwykle ważnym elementem rozwoju Papieskiej Akademii było powstawanie jej nowych struktur, nowych instytucji naukowych. W 1998 roku kard. Franciszek Macharski zwrócił się do Stolicy Apostolskiej o erygowanie Instytutu Prawa Kanonicznego. Studia kanonistyczne obok teologii i filozofii należą do podstawowych dyscyplin wykładanych na uczelniach kościelnych. W Papieskiej Akademii były katedry prawa kanonicznego, ale chodziło o powołanie struktury posiadającej wyższą rangę i mogącej nadawać stopnie akademickie z prawa kanonicznego. Tym bardziej że takie stopnie były wymagane przez KPK do wypełniania różnorodnych funkcji w sądach kościelnych i kuriach diecezjalnych. Pismo skierowane w tej sprawie do Kongregacji Edukacji Katolickiej właśnie tak uzasadniało potrzebę powołania Instytutu Prawa Kanonicznego, a także tym, że Papieska Akademia posiada wystarczająco przygotowaną kadrę fachowców, mogących być wykładowcami w takim Instytucie¹⁴. Kongregacja Edukacji Katolickiej zażądała dokładnego wykazu przyszłych wykładowców Instytutu, ich dorobku naukowego oraz projektu statutu regulującego jego zadania, strukturę i działalność. Po zbadaniu sprawy Kongregacja erygowała Instytut Prawa Kanonicznego powiąza-

¹⁴ Pismo kard. F. Macharskiego, 19 I 1998, nr 206/98, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie [dalej: AKMK].

ny z Wydziałem Teologicznym PAT, ale posiadający rozległą autonomię, zatwierdziła także jego statut¹⁵. Istotnym postanowieniem statutu było określenie warunków, pod którymi Instytut mógł nadawać stopień licencjata z prawa kanonicznego, przygotowujący i upoważniający do spełnienia wszystkich funkcji w trybunałach kościelnych. Trzeba dodać, że licencjat ten był stopniem akademickim wyższym od magisterium.

Kolejnym krokiem w rozwoju strukturalnym PAT było utworzenie przez Kongregację Edukacji Katolickiej Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie¹⁶. Powstał on z tamtejszego Instytutu Teologicznego, z którym Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie podpisał umowę o współpracy naukowej 4 marca 1975 roku¹⁷. W roku 1993 został agregowany do Wydziału Teologicznego PAT. Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie, zgodnie ze swoim statutem, jest pełnoprawnym Wydziałem Teologicznym, jego pracami kieruje dziekan zatwierdzony przez Kongregację Edukacji Katolickiej, a jego przełożonym kościelnym jest wielki wicekanclerz, którą to funkcję sprawuje biskup tarnowski. W roku 2007 Wydział ten uzyskał prawo nadawania doktoratów.

Jan Paweł II był nie tylko inspiratorem rozwoju Papieskiej Akademii Teologicznej, lecz także jej bystrym obserwatorem. W roku 2004 napisał w liście do nowo wybranego rektora Akademii ks. Jana Dyducha następujące słowa:

Cieszę się, że Krakowska Akademia na stale wpisała się w uniwersytecki pejzaż Krakowa, że wciąż się rozwija, wydając nowe zastępy magistrów, doktorów i profesorów. Wiem, że staje się coraz prężniejszym środowiskiem naukowym, do którego ściągają studenci nie tylko z Polski, ale także z krajów ościennych¹⁸.

Stan systematycznie rozwijającej się Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, jej pozycja wśród uczelni teologicznych w Polsce, a w szczególności wśród uczelni Krakowa skłaniał do podjęcia starań o przyznanie jej wyższej rangi akademickiej. W zakończeniu przemówienia podczas inauguracji roku akademickiego 2004/2005 rektor PAT postawił pytanie:

¹⁵ Pismo Kongregacji Edukacji Katolickiej, 4 I 1999, nr 214/98, AKMK.

¹⁶ Pismo Kongregacji Edukacji Katolickiej, 14 V 2004, nr 1007/2003, Archiwum UPJPII.

¹⁷ Por. A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie, 1954–1981*, [w:] *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 21.

¹⁸ List do rektora PAT, 19 X 2004, Archiwum UPJPII.

I wreszcie nieśmiało pytanie: czy nasze Miasto, z którego wyszedł pierwszy Papież Polak Jan Paweł II, czy nie zasługuje na to, aby w Krakowie został utworzony Uniwersytet Papieski? Czy powołanie takiego Uniwersytetu nie jest splaceniem długu, jaki zaciągnęliśmy za tak wielkie umiłowanie przez Ojca Świętego naszego Miasta, a zwłaszcza jego środowiska naukowego? Czy Uniwersytet Papieski w Krakowie utworzony z Papieskiej Akademii Teologicznej nie byłby pomnikiem godnym Krakowa i Polski?¹⁹

Tak rzucona idea wobec środowiska naukowego Krakowa, a nawet szerzej, wymagała skryształizowania i zrealizowania. Na jej dojrzewanie potrzebna była sprzyjająca atmosfera, a także czas.

Zamiar utworzenia w Krakowie Uniwersytetu Papieskiego zaakceptował kard. Franciszek Macharski, a następnie zaaprobował go Jan Paweł II. W rozmowie z rektorem PAT w dniu 4 stycznia 2005 roku powiedział, że o taki uniwersytet zwrócił się do niego kard. F. Macharski w roku 1981. Wówczas jednak uznałem – mówił Ojciec Święty – że zrealizowanie tego jest przedwczesne, ale aktualnie uważam – mówił dalej – że nadszedł czas, aby Uniwersytet Papieski powstał w Krakowie, że Uczelnia dojrzała do tego, aby ją przekształcić w Uniwersytet. W tym kontekście jaśniejsza staje się prognoza Jana Pawła II zawarta w przywołanym wyżej motu proprio *Beata Hedvigis*: „Mając przeto na uwadze przyszły rozwój Uczelni...”²⁰. Przytoczona rozmowa miała miejsce prawie trzy miesiące przed śmiercią Papieża. Można ją poniekąd potraktować jako jego testament. 2 kwietnia 2005 roku Jan Paweł II odszedł do Domu Ojca. Na pierwszym po jego pogrzebie posiedzeniu Senat PAT uchwalił następującą rezolucję:

Dla uczczenia Ojca Świętego Jana Pawła II Senat Akademii wzywa całą jej wspólnotę do podjęcia starań o przekształcenie Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w Papieski Uniwersytet Jana Pawła II. Byłoby to spełnienie woli zmarłego Papieża²¹.

W zamierzeniu Senatu utworzenie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II miało być postawieniem mu żywego pomnika wdzięczności za wieloletnią troskę, miłość i opiekę, a także wypełnieniem jego ostatniej woli.

Trzeba dodać, że wkrótce po śmierci Jana Pawła II nastąpiła zmiana na stolicy krakowskiej św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Kardynała F. Macharskiego zastąpił abp. Stanisław Dziwisz, który został mianowany przez papieża Benedykta XVI metropolitą krakowskim w dniu 3 czerwca

¹⁹ Przemówienie rektora PAT, 20 X 2004, Archiwum UPJPiI.

²⁰ „Notificaciones”, R. 120, 1982, s. 70.

²¹ Sprawozdanie z posiedzenia Senatu PAT, 18 IV 2005, Archiwum UPJPiI.

2005 roku. Od samego początku zaakceptował plan, dodajmy, zaakceptowany uprzednio przez kard. F. Macharskiego, utworzenia Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Już w homilii wygłoszonej 27 sierpnia 2005 roku podczas uroczystego ingresu podkreślił znaczenie Papieskiej Akademii:

Znaczące miejsce w tym środowisku zajmuje również Papieska Akademia Teologiczna, za którą Kraków jest wdzięczny Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II. Zrodziła się ona bowiem z jego trudu i miłości – najpierw biskupa Krakowa, a potem biskupa Rzymu²².

Ta wypowiedź miała wpływ na dalsze kształtowanie się idei utworzenia w Krakowie Uniwersytetu Papieskiego jako pomnika wdzięczności dla Jana Pawła II. W przemówieniu na inaugurację roku akademickiego 2005/2006 rektor PAT nawiązał do przywołanej wyżej uchwały Senatu z dnia 18 kwietnia 2005 roku, podjętej po pogrzebie Papieża, dotyczącej starań o przekształcenie jej w Uniwersytet Papieski. Następnie powiedział:

Zamiar ten podtrzymujemy, pragniemy w ten sposób postawić Słudze Bożemu Janowi Pawłowi II żywy pomnik wdzięczności, spełniając jego wyraźną wolę, poniekąd testament oraz spłacając zaciągnięty wobec niego dług za trud i miłość. Nie chcemy z nikim konkurować, bowiem planowany Uniwersytet posiadałby charakter wyłącznie kościelny i wchodziłby we wszystkie prawa i obowiązki Akademii²³.

Od początku podejmując starania o Uniwersytet Papieski w Krakowie, podkreślano, że chodzi tu o uniwersytet kościelny. Warto zaznaczyć, że następstwem rozwoju kulturotwórczej działalności Kościoła było ukształtowanie się dwóch odrębnych form wyższych uczelni; uniwersytetów kościelnych i uniwersytetów katolickich. Zaistniała potrzeba ustanowienia odrębnych zasad działania dla uniwersytetów katolickich, inspirowanych publiczną i powszechną obecnością idei chrześcijańskich i dla uniwersytetów kościelnych inspirowanych swe badania Objawieniem Bożym²⁴. To rozróżnienie uzyskało uzasadnienie i aprobatę w konstytucji apostołkiej papieża Piusa XI *Deus scientiarum Dominus*, która podaje normy dotyczące wykładania nauk teologicznych. Przyczyniła się ona do odnowy wyższych studiów kościelnych²⁵.

²² „Notificationes”, R. 143, 2005, s. 149.

²³ Przemówienie inauguracyjne, 20 X 2005, Archiwum UPJPII.

²⁴ Por. S. Pasternak, *Reorganizacja studiów kościelnych, szczególnie wykładów prawa kanonicznego w świetle „Sapientia Christiana”*, „Prawo Kanoniczne”, R. 23, 1980, nr 3, s. 218.

²⁵ Por. P. Bączkiewicz, *Prawo kanoniczne*, t. 2, Opole, 1958, s. 504n.

O erygowanie Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie zwrócił się do Kongregacji Edukacji Katolickiej kard. Stanisław Dziwisz dnia 15 października 2005 roku. Było to pierwsze oficjalne pismo o utworzenie Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. Rozpoczęło ono kilkuletni, jak się okazało w przyszłości, „maraton” o Uniwersytet, uwieńczony sukcesem dopiero 19 czerwca 2009 roku²⁶. Do pisma wrócimy później. Urzędowym staraniom o nadanie wyższej rangi teologicznej Uczelni Krakowa towarzyszyła dalsza troska o jej rozwój. Wśród ważniejszych wydarzeń poszerzających ofertę edukacyjną PAT było utworzenie w roku 2005 nowego kierunku: nauki o rodzinie, który w roku 2008 uzyskał prawo nadawania tytułu zawodowego – magister. W roku 2005 został powołany także nowy kierunek: historia sztuki, prowadzący badania nad bogatymi w Krakowie zasobami sztuki sakralnej, dający możliwość uzyskania najpierw tytułu zawodowego licencjata, a od 2007 roku magistra²⁷.

Wobec otwierających się możliwości tworzenia różnego rodzaju środków społecznego przekazu o charakterze katolickim oraz ogromnej potrzeby ewangelizowania przy ich pomocy, zaistniała konieczność powołania kierunku: dziennikarstwo i komunikacja społeczna. Powstał on w roku 2007, a od 2010 może nadawać magisteria. Dla opieki i badań nad polskim dziedzictwem kulturowym – w ogromnej mierze katolickim – utworzono w roku 2008 kierunek: ochrona dóbr kultury²⁸.

Wspomniana wyżej równoległość zabiegów w Kongregacji Wychowania Katolickiego dotyczących utworzenia Uniwersytetu Papieskiego i ciągłych starań o rozwój Uczelni doprowadziły do powołania nowego Wydziału Nauk Społecznych. Pismo Kongregacji Edukacji Katolickiej skierowane do kard. S. Dziwisza wyjaśniło, że na podstawie praktyki potwierdzonej za pontyfikatu Papieża Jana Pawła II wymaga się od uczelni posiadania czterech odrębnych wydziałów do tego, aby mogły stać się Uniwersytetami Papieskimi²⁹. W związku z tym Senat PAT 18 lutego 2008 roku powołał Wydział Nauk Społecznych³⁰, a następnie zostały wszczęte starania w Kongregacji Edukacji Katolickiej o jego erygowanie. Korespondencja z Kongregacją oraz wizyta

²⁶ Pismo kard. S. Dziwisza 15 X 2005, Archiwum UPJPiI.

²⁷ Przemówienie rektora na inaugurację roku akademickiego 2006/2007, Archiwum UPJPiI.

²⁸ Przemówienie rektora PAT na inaugurację roku akademickiego 2008/2009, Archiwum UPJPiI.

²⁹ Pismo kard. Z. Grocholewskiego, 28 IX 2007, nr 1344/2005, Archiwum UPJPiI.

³⁰ Uchwała Senatu PAT nr 41 (BR) 2008, Archiwum UPJPiI.

delegacji Papieskiej Akademii w pomieszczeniach Kongregacji, której przewodniczył rektor, została uwieńczona sukcesem, gdyż dnia 11 stycznia 2009 roku został wydany dekret erygujący Wydział Nauk Społecznych PAT³¹.

Istotnym elementem rozwoju Uczelni jest współpraca z innymi uczelniami. W roku 2008 Papieska Akademia wspólnie z Uniwersytetem Jagiellońskim powołała Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych. Inicjatorem tego dzieła jest profesor Akademii ks. Michał Heller, który 7 maja 2008 roku otrzymał prestiżową nagrodę Templetona. Otrzymane z tej okazji fundusze ks. Heller przeznaczył na potrzeby Centrum³². Innym wydarzeniem o randze historycznej było utworzenie pierwszego w Polsce kierunku: muzyka kościelna. Powstał on w wyniku porozumienia podpisanego 22 listopada 2008 roku między rektorami PAT i Akademii Muzycznej. Jego celem jest opieka nad skarbcem muzyki kościelnej, jego przechowywanie i pomnażanie oraz prowadzenie nowej ewangelizacji poprzez muzykę³³. Odrębnym elementem rozwoju PAT była troska o zaplecze materialne Uczelni i jej bibliotekę.

Rola Papieża Benedykta XVI i Stolicy Apostolskiej

Jak już wyżej wspomniano, pierwsze oficjalne pismo o przekształcenie PAT w Uniwersytet Papieski Jana Pawła II skierował kard. Stanisław Dziwisz 15 października 2005 roku³⁴. Podstawowym motywem tej prośby było wypełnienie wyraźnej woli, niejako testamentu Sługi Bożego Jana Pawła II, którą Papież wielokrotnie wyrażał. To stwierdzenie kard. Dziwisza było równocześnie świadectwem, pochodzącym od naocznego świadka całego pontyfikatu Papieża. Istotnym uzasadnieniem prośby było wskazanie na dynamiczny rozwój Uczelni:

Ten rozwój dokonywał się na wielu płaszczyznach, powstały nowe kierunki i specjalizacje, wzrosła liczba instytutów Akademii, a także afiliowanych ośrodków naukowych, zwiększyła się ilość studentów, także z zagranicy.... znacznie więcej promuje się magistrów, licencjuszy, doktorów, doktorów habilitowanych i profesorów; polepszała się baza materialna, wydatnie wzbogacił się księgozbiór biblioteki³⁵.

³¹ Dekret Kongregacji Edukacji Katolickiej, 11 I 2009, nr 346/2008, Archiwum UPJPII.

³² Przemówienie rektora PAT na inaugurację roku akademickiego 2008/2009, Archiwum UPJPII.

³³ Porozumienie rektorów PAT i AM z 2 XI 2008, Archiwum UPJPII.

³⁴ Pismo kard. S. Dziwisza 15 X 2005, Archiwum UPJPII.

³⁵ Tamże.

Do pisma został dołączony wykaz porównawczy ukazujący stan Akademii w roku jej powstania, tj. w 1981 i jej stan w roku 2005. Między innymi następujące dane:

	1980/1981	2004/2005
Liczba studentów:	367	2787
Liczba pracowników naukowych:	40	170
– profesorowie	11	26
– doktorzy habilitowani	7	44
– doktorzy	10	88
– inni	12	11
Liczba promocji:		
– magisteria	116	561
– licencjaty kościelne	8	59
– przewody doktorskie	9	24
– przewody habilitacyjne	0	6
– przewody profesorskie	2	4
Instytuty:	Instytut Liturgiczny Międzyzakonny Wyższy Instytut Katechetyczny	Instytut Liturgiczny Międzyzakonny Wyższy Instytut Katechetyczny Instytut Prawa Kanonicznego Instytut Teologii Rodziny Międzywydziałowy Instytut Ekumenii i Dialogu Międzywydziałowy Instytut Bioetyki Ośrodek Studiów Franciszkańskich
Studia podyplomowe:		bioetyki dziennikarskie filozofii i etyki homiletyczne historii i wiedzy o społeczeństwie muzyki kościelnej wychowania prorodzinnego
Księgozbiór:	80 660 woluminów	400 000 woluminów ³⁶

Wykaz powyższy wskazuje na dynamiczny rozwój PAT od czasu jej utworzenia do czasu wszczęcia starań o erygowanie Uniwersytetu Papieskiego.

³⁶ Załącznik do pisma kard. S. Dziwisza, Archiwum UPJPiI.

Wkrótce po wysłaniu przywołanego pisma do Kongregacji Edukacji Katolickiej biskupi polscy udali się do Rzymu z wizytą *ad limina Apostolorum*. Biskupi Polski południowej byli tam w grudniu 2005 roku. W Kongregacji Edukacji Katolickiej spotkali się z jej prefektem kard. Zenonem Grocholewskim. Przeprowadzono rozmowę na temat utworzenia Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. Prefekt Kongregacji zaproponował utworzenie uniwersytetu katolickiego. W odpowiedzi usłyszał zdanie kard. S. Dziwisza, który utrzymywał, iż w Krakowie nie jest potrzebny uniwersytet katolicki oraz że nie ma warunków do jego utworzenia, istnieje natomiast pilna potrzeba, a także warunki powołania Uniwersytetu Papieskiego (kościelnego)³⁷.

Ponowne pismo o przekształcenie PAT w Uniwersytet Papieski wystosował kard. S. Dziwisz do Kongregacji Edukacji Katolickiej 23 stycznia 2006 roku. W jego treści można zauważyć odzwierciedlenie przywołanej rozmowy w Kongregacji podczas *visitatio ad limina*. Po przedstawieniu prośby pismo podaje argumenty za utworzeniem w Krakowie Uniwersytetu Papieskiego (kościelnego). Przemawia za tym kościelny charakter Papieskiej Akademii, jej powiązanie z 20 wyższymi seminariami duchownymi i instytutami teologicznymi Polski południowej. Akademia nie posiada wydziałów nauk świeckich, wymaganych do erygowania uniwersytetu katolickiego i nie ma możliwości ich tworzenia, ani takiej potrzeby, gdyż w Krakowie istnieje ponad 20 wyższych uczelni zajmujących się naukami świeckimi. Charakterystyczne jest zakończenie pisma:

Prosimy o życzliwe przyjęcie naszego listu i przedstawienie naszej prośby Ojcu Świętemu Benedyktowi XVI, którego oczekujemy w Krakowie i będziemy szczęśliwi dziękować mu za spełnienie prośby³⁸.

Warto dodać, że powyższe pismo podpisał nie tylko kard. S. Dziwisz, lecz także kilku biskupów diecezjalnych, w szczególniejszy sposób zainteresowanych utworzeniem Uniwersytetu. Są to: metropolita częstochowski Stanisław Nowak, metropolita przemyski Józef Michalik, biskup bielsko-żywiecki Tadeusz Rakoczy, biskup kielecki Kazimierz Ryczan, biskup rzeszowski Kazimierz Górny, biskup sandomierski Andrzej Dzięga, biskup sosnowiecki Adam Śmigiełski i biskup tarnowski Wiktor Skworc.

³⁷ Relacja kard. S. Dziwisza.

³⁸ Pismo kard. S. Dziwisza, 23 I 2006, Archiwum UPJPiI.

Wysłanie przywołanego pisma zbiegło się z intensywnymi przygotowaniem w Polsce, w szczególności w Archidiecezji Krakowskiej, dotyczącymi zbliżającej się wizyty Benedykta XVI, który po wyborze na Stolicę Piotrową pragnął odwiedzić ojczyznę swego Poprzednika, a zwłaszcza Kraków i Wadowice. Papież przebywał w Polsce od 25 do 28 maja 2006 roku. W czasie pobytu w Krakowie przeprowadził z nim rozmowę kard. S. Dziwisz, który prosił Benedykta XVI o utworzenie w Krakowie Uniwersytetu Papieskiego. Argumentując, kardynał zwrócił, między innymi, uwagę na następujące fakty historyczne: w 1397 roku papież Bonifacy IX utworzył Wydział Teologiczny w Akademii Krakowskiej, Wydział ten w roku 1981 Jan Paweł II przekształcił w Papieską Akademię Teologiczną, współcześnie natomiast byłoby bardzo odpowiednie, aby ich następcą powołał Uniwersytet Papieski³⁹. Ta argumentacja bardzo spodobała się papieżowi Benedyktowi XVI. W dniu 28 maja podczas pożegnania na lotnisku w krakowskich Balicach Benedykt XVI obiecał rektorowi PAT, że będzie w Krakowie Uniwersytet Papieski.

Przywołane wydarzenia z 2006 roku, zwłaszcza pozytywne nastawienie papieża Benedykta XVI do utworzenia Uniwersytetu Papieskiego, stworzyły nadzieję na rychłe powstanie tego Uniwersytetu w Krakowie. Mimo to nastąpiła pewna stagnacja w załatwieniu tej sprawy. Dlatego 30 marca 2007 roku kard. S. Dziwisz skierował bezpośrednią prośbę do papieża Benedykta XVI. Treść pisma nawiązuje do rozmowy kardynała z Papieżem i podaje racje przemawiające za utworzeniem Uniwersytetu Papieskiego. Co do meritum pokrywają się one z przedłożonymi Kongregacji Edukacji Katolickiej⁴⁰. Pismo o podobnej treści skierował także kardynał S. Dziwisz do kard. Tarcisio Bertone – Sekretarza Stanu⁴¹. Obydwa pisma kard. Bertone ze swoim pismem przewodnim przesłał do kard. Z. Grocholewskiego⁴². Pismo przewodnie informowało prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, że papież Benedykt XVI po ponownym sprawdzeniu kwestii przekształcenia PAT w Uniwersytet Papieski jest zdania, że mogłoby ono nastąpić w krótkim

³⁹ Relacja kard. S. Dziwisza.

⁴⁰ Pismo kard. S. Dziwisza, 30 III 1007, Archiwum UPJPiI.

⁴¹ Pismo kard. S. Dziwisza, 25 V 2007, Archiwum UPJPiI.

⁴² Pismo kard. T. Bertone, 26 VI 2007, nr 54, 267, AKMK.

czasie⁴³. Sekretarz Stanu zaznaczył w przywołanym piśmie swoje poparcie dla utworzenia Uniwersytetu Papieskiego⁴⁴.

Poparcie dla tej inicjatywy wyraził także kard. Marian Jaworski. Najpierw rozmawiał o tym z papieżem Benedyktem XVI w Castel Gandolfo, a następnie skierował do niego pismo w tej sprawie. Argumentacja kard. M. Jaworskiego idzie po linii historycznej oraz ukazuje aktualną sytuację krakowskiej uczelni teologicznej. Odwołuje się także do działalności kard. Karola Wojtyły jako arcybiskupa krakowskiego, a następnie Papieża⁴⁵. Sprawę przekształcenia PAT w Uniwersytet Papieski zdecydowanie poparła Konferencja Episkopatu Polski. Na 345. Zebraniu Plenarnym w Białymstoku w dniach 26–28 września 2008 roku biskupi polscy również wyrazili swoje jednomyślne poparcie:

biorąc pod uwagę wysoką jakość pracy naukowej prowadzonej przez Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie, [biskupi polscy] jednogłośnie wyrazili poparcie dla nowo utworzonego Wydziału Nauk Społecznych, jak również erygowania Papieskiego Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie⁴⁶.

Pismo podpisali przewodniczący KEP i członkowie Rady Stałej KEP.

Myliłby się ten, kto by sądził, że jednoznaczne zdanie Benedykta XVI i poparcie tak znaczących autorytetów w Kościele usunęło wszystkie przeszkody, trudności i problemy na drodze wiodącej do utworzenia Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. Niemniej jednak dalsza wytrwała praca zespołu kilku osób ze wspólnoty pracowników PAT, poparta cierpliwymi staraniami kard. S. Dziwisza pozwalała powoli rozwiązywać problemy i pokonywać przeszkody oraz trudności na tej drodze. Ważnym wydarzeniem było erygowanie przez Kongregację Edukacji Katolickiej Wydziału Nauk Społecznych 11 stycznia 2009 roku, co Kongregacja postawiła jako niezbędny warunek utworzenia Uniwersytetu, o czym pisaliśmy wyżej. Po otrzymaniu dwóch dekretów z Kongregacji Edukacji Katolickiej: jednego erygującego Wydział Nauk Społecznych i drugiego zatwierdzającego jego statut zostało wysłane do niej podziękowanie⁴⁷. W jego zakończeniu po raz kolejny wyrażono prośbę o Uniwersytet Papieski. Ponieważ oczekiwania na

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Por. tamże.

⁴⁵ Pismo kard. M. Jaworskiego, 30 X 2007, Archiwum UPJPiI.

⁴⁶ Pismo Konferencji Episkopatu Polski, 27 IX 2008, AKMK.

⁴⁷ Podziękowanie PAT, 30 I 2009, nr 10 (BR) 2009, Archiwum UPJPiI.

jego utworzenie przedłużały się, kard. S. Dziwisz kolejnym pismem wraz z załączoną dokumentacją zwrócił się do Kongregacji o spełnienie naszej prośby⁴⁸. Tym razem odpowiedź nadeszła bardzo szybko. Kongregacja zażądała przesłania statutu dla Uniwersytetu Papieskiego, regulaminu studiów, opisu stanu biblioteki połączonego z wykazem imiennym czasopism i periodyków, wykazu opublikowanych doktoratów, opisu struktury Uczelni oraz bardzo dokładnego katalogu wykładowców.

Przygotowanie żądanej dokumentacji zajęło około miesiąca. Po jej uporządkowaniu została ona w dniu 25 maja 2009 roku doręczona osobiście do Kongregacji przez delegację Uczelni, składającą się z rektora i prorektorów. Delegacja została bardzo życzliwie przyjęta przez prefekta Kongregacji kard. Z. Grocholewskiego, który obiecał w krótkim czasie postarać się o finalizowanie utworzenia Uniwersytetu Papieskiego w Krakowie. Obietnicy dotrzymał, gdyż w dniu 19 czerwca 2009 roku został wydany dekret Kongregacji Edukacji Katolickiej erygujący Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Stwierdza on, że papież Benedykt XVI

dla uczczenia pamięci swojego znakomitego Poprzednika Sługi Bożego Jana Pawła II postanowił Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie podnieść do godności Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II⁴⁹.

Zakończenie

W zakończeniu warto przywołać fragment statutu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II:

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie zachowuje we wdzięcznej pamięci wszystko to, co dla jego przetrwania i rozwoju uczynił Karol Wojtyła, najpierw jako kardynał i arcybiskup metropolita krakowski, a następnie jako Papież Jan Paweł II⁵⁰.

Krakowska uczelnia teologiczna zawdzięcza błogosławionemu Janowi Pawłowi II ogromną troskę o jej przetrwanie i rozwój. Starania o rozwój uczelni i jej przekształcenie w Uniwersytet zostały podjęte przez Wielkiego Kanclerza kard. S. Dziwisza oraz przez jej władze przy współpracy całej wspólnoty akademickiej. Starania te uznał Papież Benedykt XVI i erygował w Krakowie Uniwersytet Papieski 19 czerwca 2009 roku.

⁴⁸ Pismo kard. S. Dziwisza, 16 III 2009, Archiwum UPJPiI.

⁴⁹ Dekret Kongregacji Edukacji Katolickiej, 19 VI 2009, nr 1344/2005, Archiwum UPJPiI.

⁵⁰ Statut UPJPiI, 5 II 2010, art. 4.

The genesis of the foundation of the Pontifical University of John Paul II in Cracow

Summary

A weighty event in the history of the theological high school in Cracow was the foundation of the Pontifical University of John Paul II on 19 June 2009, on the Solemnity of the Lord Jesus' Sacred Heart. It was the Pope Benedict XVI with the Congregation for Catholic Education to carry this out. This important event was preceded by labours aiming at the development of the Pontifical Academy of Theology and by several years' efforts to transform it into the Pontifical University.